

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR
UYUSHMASI

**SADRIDDIN
SALIM
BUXORIY**

QADIMIY KUY

She'rlar

TOSHKENT
«ADABIYOT»
2021

Loyiha rahbari
Sirojiddin SAYYID,
O'zbekiston xalq shoiri

To'plovchi va nashrga tayyorlovchi:
Muhiddin ABDUSAMAD

*Illat izlaganga illatdir dunyo,
G'urbat izlaganga g'urbatdir dunyo.
Kim neni izlasa, topgay begumon,
Hikmat izlaganga hikmatdir dunyo.*

Qo'lingizdagi kitob yuqoridagi purma'no satrlar muallifi, atoqli shoir Sadriddin Salim Buxoriyning sara she'rlaridan tartib berildi. Shoirning falsafiy mushohadasi nechog'li kengligini, she'rlarining chuqur milliy ruh bilan sug'orilganligini, bugungi kun bilan hamnafasligini anglash uchun bu kitobni, albatta, mutolaa qiling.

ISBN 978-9943-7106-5-8

© S. Salim Buxoroiy, 2021
© «Adabiyot», 2021

* * *

Gar odam yo'qolsa, ketsa bedarak,
Tandirdan chaqirar emish keksalar.
Toki otash kirsin qalbiga andak,
Toki Vataniga qaytsin bexatar.

Yo o'choq ichiga boshini tiqib,
Yo'qolgan odamning ismin olarmish,
Shu ovoz etarmish xayolin ta'qib,
Ona-yurt yodini qalbga solarmish.

Unutib "qora xat" solgan alamni,
Ixlos bilan turib, betark har sahar.
Urushga yurtni deb ketgan akamni,
O'choqdan, tandirdan onam chaqirar.

* * *

Yuragimni ochib qo'ydim,
Ochdim shunday yalang'och.
Seni tanho, seni suydim,
Sim-sim tilsimingni och!

Men borimni tutdim senga,
Qalbim – borim, davlatim.
Shiroqdan qo'rqqanday nega,
Mendan qo'rqmaskan g'anim?!

Shuhrat emas chorlagan sas,
O'g'lingdirman, bag'rim but.
Ildizlarim senga payvast,
O'zbekiston, ona yurt.

Men ildizga aylanurman,
O'ldi bu, deb ko'mgan chog'.
Sen gullayver, ona Vatan,
Sen gullayver, ona bog'.

* * *

Gar qo'ldan ajralsa inson,
Kechar uning hayoti g'amgin.
Tog', ko'ldan ajralsa inson,
Qiyin. Lekin yashamoq mumkin.

Ba'zan yuzin burganida baxt,
Bo'lib qolsa nochor, notavon,
Buzilsa ahd, buzilsa paymon,
Qiyin. Lekin yashamoq mumkin.

Adashganda yo'lchi yulduzi,
Oyog'idan qochganda zamin,
Ko'ringanda besamar izi,
Qiyin. Lekin yashamoq mumkin.

Neni etmas ro'paro' olam?
Neni etmas ro'paro' hayot?
Lekin yashay olmagay odam,
Tark etganda uni E'tiqod!

* * *

Kurtaklar daraxtning o'ylari,
Daraxtning o'ylari gullaydi.
Kurtaklar daraxtning kuylari,
Kuylari iqboldan so'ylaydi.

Kurtaklar daraxtning kulgisi,
Kulgilar jaranglab berar sas.
Kurtaklar daraxtning orzusi,
Orzular ushalar basma-bas.

* * *

Jildir-jildir oqadi tun jilg'ada,
Yulduz bo'lib, mohtob bo'lib, kuy bo'lib.
Jildir-jildir oqqan tunning mavjida,
Orzu oqar yalpiz sochgan bo'y bo'lib.

Bir tup qamish lablarida kuy yotar,
Jilg'a labi garchand unga payvanddir.
Jildir-jildir sho'x jilg'ada tong otar,
Quyosh bo'lib, osmon bo'lib ko'kimtir.

* * *

“Kokilingni qimirlat, Haydar!
Bolangni suv eltmoqda, Haydar!
Seni uyqu eltmoqda, Haydar!”
Bobo tongdan bug‘doy shopirar.

“Bobo, men ham Haydar bo‘layin,
Kokil nuqra yo zar bo‘layin.
Chorlasangiz yuboray epkin,
Bobo, men ham Haydar bo‘layin...”

Shamol shoshib kelmoqda g‘ir-g‘ir,
Xirmonga don oqmoqda shir-shir.
Shamol bo‘lib yugurar go‘dak,
Xirmonga don oqmoqda shir-shir.

* * *

Mening dardim ko‘rib tog‘lar to‘kildi,
Kesak tilsiz edi, dodlab bo‘kirdi.
Ki dardim otashin ko‘rgach quyosh ham,
Yuzini bulutga chirmab o‘kirdi.
Bu osmondin to‘kilgan yomg‘ir ermas,
Falak holimga ko‘z yoshin to‘kirdi.
Bu she‘r ermas, bu – qismatning bitigi,
Ki Sadriddin ani she‘r, deb o‘qirdi...

* * *

Quyilganda hamal yomg'iri sharros,
Dalada boshyalang yelardi opam.
Dil orzusi go'yo etardi parvoz,
Kuylab-kuylab uyga kelardi opam:

“Sochlarimni uzun etgin, hamaljon,
Yurganimda yer o'psin qirq kokilim.
O'zing osmon kokilisan yer o'pgan,
Koshki o'rib qo'yolsam tolim-tolim”.

Yillar o'tib sochlari bo'ldi uzun,
Bo'y uladi hamal orzusiga ham.
Qizalog'in qo'lda ko'tarib bugun,
Opam dala kezar kuylab boshyalang:

“Qizim sochin uzun etgin, hamaljon,
Yurganida yer o'psin qirq kokili!”
“Hamal qanday uzun etar nanajon,
Hamal kim u? Bormi oyog'i, qo'li?”

“Hamal – bahor. Yerning sochi maysalar,
Daraxt sochi yaproqlar erur, qizim.
Yomg'ir bo'lib har gal quyilar hamal,
Qo'li tekkan sochni etadi uzun...”

Qizcha dilin o'rar oydin hayajon,
Ishonch bilan kuylagay u betinim:
“Sochlarimni uzun etgin, hamaljon,
Yurganimda yer o'psin qirq kokilim!”

DEVONBEGI MADRASASI PESHTOQIDAGI TASVIR

Beg'ubor osmonga tikkanicha ko'z,
Qanotlarin yozib ucholmas tovus.
Tunlari umidday yonadi yulduz,
Kechalar o'tibdi, tonglar otibdi.
Ko'zidan yoshini oqizib yolg'iz,
Qanotlarin yozib ucholmas tovus.

Yoyilgan qanoti yerda yotibdi,
Oyoqlari kishan aro qotibdi.
Ko'zlariga qayg'ulari botibdi,
Umidini ko'kdan uzolmas hanuz.
Oyog'iga zamon zanjir otibdi,
Qanotini yozib ucholmas tovus.

Umidlari chil-chil sindi havoda,
Asri qoldi "firoq" degan navoda.
Besh yuz yilki ruhi emas aftoda,
Asri bilan har tong bo'lar yuzma-yuz.
Armonlari kamalakdir samoda,
Qanotini yozib ucholmas tovus.

Men ham sirli sayyoralar asiri,
Qulog'imda yulduzlarning shiviri.
Olib ketar bu shivirlar oxiri,
Uchayapman kengliklar bo'ylab beso'z.
Ko'zlarimda o'sha qushning tasviri –
Qanotini yozib uchmoqda tovus...

* * *

Aka Maxsum edilar jarroh,
Ammo singan suyaklar emas,
Ammo majruh yuraklar emas.
Faqat, faqat yarador kitob,
Qo'llaridan topardi shifo.
Der edilar: "Bo'lmasin notob,
Hayyom, Hofiz yo Ibn Sino".

Aka Maxsum edilar jarroh,
Haqiqatga shukrona ayta,
Sahifalar tiklandi qayta.
Aka Maxsum eturlar xitob,
Gohi-gohi har subhi sabo:
"Endi sira bo'lmagay notob
Hayyom, Hofiz va Ibn Sino!"

* * *

Ko'zlarimga kirib keladi tog'lar,
So'zlarimga kirib keladi tog'lar.
Men yo'qotdim tog'day otamni,
Tog'da...
Odam bo'lib,
Otam bo'lib,
Ko'zlarimga kirib keladi tog'lar.

* * *

Hamrobibiga

Bolalar labiga kulgi ulashar,
Buxoro loyidan yasalgan hushtak.
Miltiqcha yasashdan qiladi hazar,
Yasaydi bulbulcha, bo'taloq, laylak.

“Churr” etib ovoza qilsa bo'taloq,
“Churr” etib qo'shilar mitti toychoq ham.
Bolalar sevinib tutadi quloq,
“Urush”, “urush”larni unutib shu dam.

Maqsadi lablarga kulgi ulashmoq,
Bolalar solmasin miltiqqa nazar.
U bilar urushni, bilar ne firoq,
“Firoqni bilmasdan o'ssin bolalar..”

* * *

Askarlardan kelardi maktub:
“Kutib-kutib ko'zlarim toldi,
Tolmadingmi sen meni kutib?
G'alabaga oz kunlar qoldi”.

Xatlardagi orzu va umid,
Yuraklarga zo'r ishonch soldi.
Afsus, ko'zlar tuproqqa to'lib,
Maktublarda orzular qoldi.

* * *

Dunyodagi barcha miltiqlar,
Yuragimni olmoqda nishon.
Dunyodagi barcha qo'shiqlar,
Yuragimga bo'lmoqda qalqon.

Dunyodagi barcha miltiqlar,
Iqbolimga otmasin, deb o'q.
Yozayapman men ham qo'shiqlar,
Yuraklarga bo'lsin deb qalqon.

PABLO NERUDA SO'ZI

Nechun qora kiyibsiz,
Azami tirikka ham?
Arvohimga cho'kib tiz,
Madad istamang, bo'tam!

Tirikka arvoh bo'lmas,
Qabrlardan izlamang.
Qabr-ku menga qafas,
Tugamagan hali jang.

Safdadir doim askar,
Burch har narsadan ustun.
Ko'zimni yumdim bugun,
Erta uyg'onmoq uchun.

* * *

Oyog'im yo'q deb chekasiz g'am,
Tayoqsiz yurishni dil qo'msar.
Ko'ltiqtayoq tirkab qo'ydi jang,
Va bo'ldingiz oyoqsiz askar.

Oyog'im yo'q deb chekasiz g'am,
Betayoq yurishni dil qo'msar.
Sizni cho'loq etdilar, akam,
Xayollari cho'loq kishilar...

* * *

Kimnidir buzdi-ku bu hayot,
Kimnidir nokas ham ayladi.
Men senga intildim, E'tiqod,
Hayotga yuragim boyladi.

Besabot izladi tez najot,
Pastkashlik yo'lini sayladi.
Men senga intildim, E'tiqod,
Sabotga yuragim boyladi.

Beimon ayladi dod-faryod,
Cho'ntakka Vatanni joyladi.
Biz senga intildik, E'tiqod,
Vatanga yuraklar boyladi.

* * *

Quyun uchirmoqchi Somon yo'li "somon"larini,
Quyun ko'chirmoqchi Somon yo'li osmonlarini,
Ko'krak kerib uning yo'llarida bo'laman qalqon,
Meniki yer, meniki osmon.

Qaramoqchi Katta Ayyiq ilinj bilan Zuhroga,
Qirmizi qon hidi anqir otashnafas samodan,
Qanot qoqib samovotda paydo bo'lgum noayon,
Meniki yer, meniki osmon.

Bir maysaning tili qurib qatra suvga bo'lsa zor,
Yulduzlar tun bo'yi ko'zyosh to'kib, sug'orar gulzor,
Muhabbatning atrofida aylanadi bu jahon,
Meniki yer, meniki osmon.

* * *

Ildizlar ham parvoz etmoqchi bo'lar,
Ildizlar ham chiqmoq bo'lurlar nurga.
Yaproqlardan ko'kka goh tashlab nazar,
Yuraklari to'lajakdir sururga.

Yuksaklikni qo'msaydi ildizlar ham,
Tuproqni qo'porib, ko'tarib isyon.
Xizmatlari eslariga tushgan dam,
Esalaridan chiqa boshlaydi osmon.

* * *

Yalang'och novdalarga,
Chumchuqlar qo'nib oldi.
Go'yo ular yaproqqa,
Birdan aylanib qoldi.

Qiqir-qiqir barglardek,
Mast bo'lishdi kulgidan.
Ular keksa daraxtni,
Uyg'otmoqchi uyqudan.

* * *

Qor qoplanar kuy bilan,
Kuy yangraydi musaffo.
Qor qoplanar kuy bilan,
Qorda eriydi navo.

Qor ham aylanar suvga,
Sel bo'ldi-ku yuraklar.
Qor ham aylanar suvga,
Kuyda erir yo'laklar.

* * *

Oy nurida qoqadi qanot,
Qanotsiz xazon.
Oy nurida oqarar simob –
Shoxlarda mezon.

Oy nurida yalang'och novda,
Soyasi titrar.
Oy nurida yonuvchi bog'da,
Sharpalar sinar.

Oy nurida shovillab pastda,
Soy oqar shitob.
Soy bag'riga kiradi asta,
Sehrgar mohtob.

* * *

O'rmonda yurardik sayr etib,
Shamol, oy, men va sen bearmon.
Oy qoldi birinchi adashib,
So'ng shamol adashdi nogahon.

Keyin sen adashding, keyin men,
Keyin esa adashdi o'rmon.
Qoldi pastda adashmay zamin,
Tepada-chi, adashmay osmon...

* * *

Kallak tutning bo'yi cho'zildi,
Cho'zildi quyosh.
Ufqqa o'yi cho'zildi,
Cho'zildi bardosh.

Kallak tutni bosib keldi tun,
Egilmadi u.
Yo'qotdiyu rangini butun
Yengilmadi u.

Kallak tutning qo'llari cho'ziq,
Qalbida isyon.
Yana chorlar quyoshni qo'shiq,
Rangin, bexazon.

* * *

Derazangning ko'zida yosh,
Bulut yig'ladimi yo?
Derazangning ko'zida yosh,
Sog'inib tortdingmi oh?

Ochiq turar yo'lga qarab
Derazangning ko'zlari...

* * *

Chirt etib uzildi kuy,
Osmonda so'ndi yulduz.
Chirt etib uzildi kuy,
Yulduz qabri bo'ldi ko'z.

Chirt etib uzildi kuy,
Samo qoldi bo'zarib.
Chirt etib uzildi kuy,
Oy kezar g'amgin g'arib.

* * *

Quyosh botayotgan payt edi,
Oyoqlarim ostida xazon.
Quyosh botayotgan payt edi,
Sen uzoqdan bo'lding namoyon.

Quyosh botayotgan payt edi,
Chiqib kelaverding ufqdan.
Quyosh botayotgan payt edi,
Junjikib turardim sovuqdan.

Quyosh botayotgan payt edi,
Intizor yelkamga qo'yding bosh.
Quyosh botayotgan payt edi,
Botdi oxir bag'ringa quyosh...

* * *

Mohtobsiz so'lim kecha,
Chorlagay dilim kecha.
Men tanho kezmoqdaman,
Oy chiqar – sezmoqdaman.

To'ladi nurga atrof,
Maysalar kiyar zarbof,
Garchandki uzoqdaman,
Oy chiqar – sezmoqdaman.

Boshimda nurli xayol,
Dilimda shavqi visol,
Misralar tizmoqdaman,
Oy chiqar – sezmoqdaman.

* * *

Hidlar besas g'azal aytadi,
Ranglar ajib zeb.
Majnuntol ham kurtak otadi:
“Qani Laylim?” deb.

Maysalarda ko'karar bahor,
Naqadar tiniq.
Uzoqlardan yam-yashil shamol,
Keltirar qo'shiq.

* * *

Boshin cho'zib devordan,
Daraxtlar mo'ralaydi.
Sho'x shamolga intizor,
Ko'rinmas shamol daydi.

Devorlarning kiftiga,
Daraxtlar tiraydi qo'l.
Shamoljonni kutar zor,
Kimsa yo'q "huv" deyar yo'l.

Devor oshib daraxtlar,
Chiqarlar unga peshvoz.
Visol istab beozor,
Shamol bermoqda ovoz.

* * *

Shamol yirtdi tun ko'ylagini,
Osmon yuzi qizardi,
Bulbulginam, qani kuylagin!

Hovuzlarda cho'milib shamol,
Turg'unlikni buzadi,
Isyonlarga ko'milar xayol.

Turg'unlikni sevmaydi yurak,
Tomirda qon kezadi,
Turg'unlikni buzmog'im kerak.

Shamol yirtdi tun ko'ylagini,
Quyosh qanot qoqadi
Yurakkinam, qani kuylagin!

* * *

Bola borar bobosini yetaklab,
Chol ko'zida qo'rg'oshinning tusalari...
Bobo borar nevarasin erkalab,
Xursandlikdan kulmoqdadir yuzlari.

Go'dak quvnab ko'rsatmoqda unga yo'l,
Xavf-xatarsiz yo'laklardan o'tmoqda.
Nevaraning ko'zi bilan ko'rar ul,
Giyohlarning rangin ko'hna tuproqda.

Nevaraning ko'zi bilan bug'doyzor,
To'lqinini qonib-qonib ko'radi.
Nevaraning ko'zi bilan beozor,
Kapalakni xayolida quvadi.

Nevaraning ko'zi bilan har oqshom,
Osmondagi yulduzlarni sanagay.
Nevaraning ko'zi bilan bearmon,
Chor atrofga qaragay u, qaragay...

* * *

Ranging bugun bo'lmish za'faron,
Singilginam, olma daraxti!
Bahor chog'i senga bearmon,
Boqar edim, olamim baxti!

Bugun qolding qo'ling silkitib,
Ko'z yosh kabi to'kib barglaring,
Qish kelmoqda endi titratib,
Titragaydir sening qalblaring.

Dunyo o'zi qiziq, singiljon,
Kimki qishga chidasa agar,
Bahor gulga burkar begumon,
Va baxt yana tashlaydi nazar.

Qo'y, yig'lama, aylagin bardosh,
Bir kun qaytar yashil yaproqlar,
Tomirlarda kezarkan kurash,
Yana gulga to'lgay quchoqlar.

* * *

Qishloqda bor edi eski tegirmon,
Odamlar kelardi har kun tizilib.
Beorom sasidan olardi orom,
Yetmish yashar bobom uni yurgizib.

Bug‘doyni oq unga aylantirardi,
Eng savob ish shudir, deyardi bobom.
O‘shanda o‘tardi quvonchu dardi,
Yillarni maydalab borar tegirmon.

Tegirmon to‘xtadi u kelmagan kun,
O‘sha kun un sepdi qishloqqa osmon...
Keyin aylanmadi tegirmon butun,
Men kabi bobomni kutar u hamon...

* * *

Kelgin.
Qum uylarni yana quraylik –
Taqdirning ustidan kulaylik.

Kelgin.
Bolalikka qaytaylik yana,
“Oq terak”ni aytaylik yana.

Kelgin.
“Bizdan sizga, degin, kim kerak?”
Xatosini tuzatsin yurak...

* * *

Tiniq tunda erir edi
Dillardagi sog'inch ham.
Ajib qo'shiq to'qir edi
U tor chalib damodam:

“Belbog'imning gullaridan
Qo'ling hidi kelmoqda.
Chirmashadi go'yo mahkam
Gul qo'llaring belboqqa.

Belbog'lilar va'dalari
Yolg'on bo'lmas, nigorim.
Rubobimning pardalari
Vafoni kuylar doim.

Qishlog'imning yo'llarida
Xayol qurg'ur yelmoqda.
Belbog'imning gullaridan
Qo'ling hidi kelmoqda”.

**ESKI BUXORO
XALQ QO'SHIG'I**

Menda bo'lsa agar toy,
Seni o'tqizar edim.
Yo'lim to'smas tog'u soy,
Dunyoni kezar edim.
Lala-lum, e voy!
Lala-lum, e voy!

Menda bo'lsa agar toy,
Bo'lmas edim xizmatkor.
Yo'lim to'smas podshoh, boy,
Yo'lim to'smas yomg'ir, qor.
Lala-lum, e voy!
Lala-lum, e voy!

Afsus, menda yo'qdir toy,
Lala-lum, e voy!
Lala-lum, e voy!

* * *

Ko'prigingdan bir kuni,
Tugmacha topib oldim,
Tugmacha ko'zlikkinam,
Men seni sevib qoldim.

O'tsin, mayli, yozu qish,
Yetadi menda bardosh,
Qalbingga kiradi ishq,
Qalbing bo'lsa hamki tosh.

Eriydi qalbing sim-sim,
Bo'lmaydi so'ng diling g'ash,
Sevgi axir, zo'r tilsim,
Seni yengar, parivash.

Ko'prigingdan bir kuni,
Tugmacha topib oldim,
Tugmacha ko'zlikkinam,
Men seni sevib qoldim.

* * *

Quvonch bo'lib derazangni qoqaman,
Zanjirlangan darvozang ochiladi.
Ko'zgu bo'lib xayolingga boqaman,
Kaftlarimga sirlaring sochiladi.

Sevgi bo'lib ko'zlaringni yoqaman,
Muammolar, tugunlar yechiladi.
Ohang bo'lib mavjim bilan oqaman,
Ochilmagan yuraging ochiladi.

QOR

Butun zamin qog'oz kabi oq,
Unda she'rin yozmoqda shamol.
Bulutlarning bag'rida titroq,
Shamol so'zi ularga malol.

Ochilmoqda osmonning yuzi,
Qor bag'riga kiradi quyosh.
Tugayotir shamolning so'zi,
Sovuq. Sovuq,
Tugaydi bardosh.

Yulduzlar ham muzladi ko'kda,
Muzlab qoldi shamol-g'azalxon.
Mo'rilarining raqibi yo'q-da,
Nafas olayotir bearmon.

ISMOIL SOMONIY MAQBARASI YONIDA

Toshlar kuylamoqda taqdirларini,
Toshlar kuylamoqda, tinglaydi dunyo.
Toshlar kuylamoqda qalb sirlarini,
Kuylamoqda go'yo O'rta Osiyo.

Toshlarni kuylayotgan bobom qo'llari,
Toshlarni kuylayotgan zanjirband qo'llar.
Uzundir, chigaldir moziy yo'llari,
Lekin yarim yo'lda qolmadi kuylar.

Zanjirband qo'llarning ozod ovozi –
Yangramoqda hamon.
Qalbda bor dardim,
Ozod bo'lganda-chi, uning parvozi,
Balki yetti qavat ko'kka yetardi...

BUXORO ERTAGI

Bor edi, yo‘q edi, qal‘a bor edi,
Bor edi, yo‘q edi, salla bor edi.
Bor edi, yo‘q edi, bor edi zindon,
Obxonada qolib ketmas-ku, armon.
Bor edi, yo‘q edi, alla bor edi:
“Tong otar, tong otar, tong otar, o‘g‘lon!”
Bor edi, yo‘q edi, bor edi otam,
Bor edi, yo‘q edi, dardimga malham.
Bor edi, yo‘q edi, bor edi jallod,
Otamni o‘ldirdi, o‘ldirdi, hayhot!
Bor edi, yo‘q edi, dardimga malham.
“Tong otar, tong otar, tong otar, bolam!”
Buxoro bor edi, Buxoro-ku, bor –
Beqal‘a, besalla, betoj baxtiyor.
Otamning orzusi xazon bo‘lmagay,
Buxoro o‘lmagay, sira o‘lmagay.
Buxoro tongida kezmoqda bahor,
“Kurtaklar taftidan eriyotir qor”.

* * *

Shildir-shuldir oqyapti ariqcha,
Yelkasida mohtobiyu yulduzi.
Shildir-shuldir oqyapti ariqcha,
Qo'shiq kabi jaranglamoqda so'zi.

Shildir-shuldir oqyapti ariqcha,
Qiqir-qiqir kulgusida baxti bor.
Hislarim ham oqyapti bu kecha,
Hislarimga qorishib ketar bahor.

Shildir-shuldir oqyapti ariqcha,
Yelkasida umidiyu orzusi.
Ariq bo'lib oqqim keldi bu kecha,
Ko'zlarimda ariqchanning kulgisi...

* * *

Maysalar oqadi qirlar to'shida,
Hur-hur shamol ularni shildiratar.
Maysalar oqadi qirlar to'shida,
Chanqoq poda bosh ko'tarmay simirar.

Maysalar oqadi qirlar to'shida,
To'lqinlanib-to'lqinlanib bearmon.
Maysalar oqadi qirlar to'shida,
To'lqinida kuylab bormoqda cho'pon.

LABI HOVUZI DEVONBEGIDA

Hovuz betidagi ajinlar,
Ertak kabi tuyuldi bu kech.
Hovuz betidagi ajinlar,
Asrlarki, ketmaydilar hech.

Hovuz betidagi ajinlar,
Yuzlarimga soldilar ajin.
Hovuz betidagi ajinlar,
Ajodlarim dardlarimikin?!

* * *

Titragan pichanlar pichirlar,
Somonxona mudraydi.
Imillab o'tmoqda kechalar,
Oyni shamol sudraydi.

Titragan pichanlar pichirlar,
Tillarida gapi bor.
Ko'zini yumgancha sigirlar,
Kovshaydi bee'tibor.

Titragan pichanlar pichirlab,
Bahorini qo'msaydi.
Tilidan sirg'alar ko'p sirlar:
“..Qayta unib bo'lsaydi..”

* * *

Gul ekdilar, ochildi gul,
Tarqab ketdi kuylari.
O'tdi sakrab tikan simdan,
Malohatli bo'ylari.

Yomon ko'zdan asraylik deb,
To'rt tomondan o'rashdi.
Sinmasin deb shamollarda,
Har kun yuz bor qarashdi.

Shamollarni imlagay u,
Yulduzlarga silkib bosh.
Tushlarida ko'rinadi,
Uni chorlagan quyosh.

Gul ekdilar, ochildi gul,
Bog'ladilar qo'llarin.
O'tdi sakrab tikan simdan,
Malohatli bo'ylari.

* * *

Kiprigingda titraydi xayol,
Tamom bandsan uning domida.
Ko'zlariningda shu'lai visol,
Nozlanasan uning komida.

Kiprigingda titraydi xayol,
Hurkitmayman o'yingni bu dam.
Xayolingda ko'ringan iqbol,
Xayolingda ehtimol men ham...

* * *

Men bilmadim dunyoda qachon,
Qaydan paydo bo'lmishdir yolg'on?
Qachon ado bo'ladi yolg'on?
Men bilmadim,
Shu menda armon.

Men bilmadim dunyoda qachon,
Qaydan paydo bo'lmishdir hasad?
Qachon undan qutular inson!
Men bilmadim,
Shu menda hasrat.

Men dunyodan o'tganim zamon,
Aytsalarki, edi bearmon.
Aytsalarki, edi behasrat,
Yo'q, ishonmang, bu bari yolg'on...

XAYOL

Chumchuqda ham parvoz bor axir,
Chumchuqda ham bor ikki qanot.
Chumchuqda ham ovoz bor axir,
O'zi to'qir dilidan bayot.

Burgutman deb osmonda o'ylar,
Parvoz qilgan mahali jasur.
Bulbulman deb bu miskin kuylar,
Chumchuqda ham xayol bor axir!

* * *

Har bir g'uncha avval mening yuragimda gullaydi,
Har bir yaproq avval bo'lar yuragimda za'faron.
Tongda quyosh avval mening yuragimda so'ylaydi,
Men shoirman, Onajon!

Har bir g'uncha avval mening yuragimda gullaydi,
Keyin gulga burkanadi bahor kelib keng jahon.
Tongda olam avval mening yuragimda kuylaydi,
Men shoirman, Onajon!

* * *

Daraxtga osilmish za'faron barglar –
Yashillik davridan xotira bo'lib.
Yaqinda novdasin barglar tark etar,
Ketar xotiralar abadiy so'lib.

Mening qalbimda ham yoturlar qat-qat –
Xotiralar – o'tgan sevinch hamda g'am.
Xotiralar ketmas qalbimdan hech vaqt,
Agar ular ketsa, bo'lmayman men ham!

* * *

O'chirmoqchi gulxanni qirov,
Tun gulxanni etmoqchi qamal.
Qaro tunni kuydirib olov,
Xonatlasday tovlanar yal-yal.

Olovdan ko'z uzolmas cho'pon,
Olovga u bo'ladi shaydo.
Ko'ylaklari xonatlas, jonon,
Xayolida bo'ladi paydo...

Tun qo'ynida sahro mudraydi,
Gulxan bilan o'pishar epkin.
Xishir-xishir sas-la umidi,
Mehmon bo'lib yo keldimikin?..

* * *

Kuylagaysan, erka qushim,
Diling neni xushlasa.
Tebranadi moviy nasim,
Kuying yo'lga boshlasa.

Birovlarning ko'ngli uchun,
Ming'irlamoq senga yot.
Neni ko'rib bo'lsang maftun,
Sayragaysan shu zahot.

Parlaringni suyub tarar,
Tong shamoli beminnat.
Yuvintirar, kiyintirar,
Seni ona tabiat.

Sen birovga, birov senga,
Qaram emas, qushginam.
Hurkayapsan endi nega,
Dilda bormi yo shubhang?

Kuylayvergin, to tirikman –
Senga yo'qdir xavf-xatar.
Zavq, g'amingga men sherikman,
Tarqataver xushxabar.

* * *

Ko'zlarim ichida unmoqda daraxt,
Ko'zlarim ichida yaproq shovqini.
Ko'zlarim ichida unayotir baxt,
Unayotir dunyoning kuni, tuni.

Daraxtni avaylab asrashim kerak,
Daraxtga xiyonat etmagay ko'zlar.
Ko'zlarim ichida unar kamalak,
Yuragimdan joy olgandir ildizlar.

Ko'zlarim ichida daraxt gullaydi,
Ko'zlarim ichida shovullar baxt ham.
Yuragim zaminga biram o'xshaydi,
Unda gullaydi olam.

* * *

Birinchi tushlarni eslarmi odam?
Birinchi tushlarim bo'lgandi shirin.
Onam og'ushlari tushlarda qolgan,
Onam og'ushida qolgan tushlarim.

Ilk tushlar qo'ynida bo'lmagay alam,
Ilk tushlar qo'ynida bo'lmagay armon.
Ilk tushlar qo'ynida musaffo olam,
Qo'msayman ularni, qo'msayman hamon.

* * *

Ariq bo'yi – tuyaning o'rkachlari,
Quyosh pastga tushayotir tuyadan.
Qushlar uchib kelmoqda chayla sari,
Chaylaching yonida porlar gulxan.

Tun qo'yniga kiradi anjir tani,
Uzoqlardan Haqqush bermoqda sado.
Qo'llarida uzun tayoq, podani,
Haydab kelar o'tloqdan Odam Ato...

* * *

Shohi ko'ylak kiyib ko'k qarg'a shodon,
Quyoshga o'zini etmoqda ko'z-ko'z.
Tekis unib chiqqan g'o'zani dehqon,
“Yomon ko'zdan asra”, deb boshlaydi so'z.

“Ochiladi baraka buloqlari
Tugadi, Xudoga shukur, yagana!”
Qizimoqda g'o'zaning quloqlari,
Ufq – paxtazorga zarhal ostona.

YOZ

Minora turibdi hansirab,
Qaydan kelmoqda epkin?
Minora turibdi hansirab,
Elpigan laylakmikin?

Qisqarar minora soyasi,
Eriydi soya kam-kam.
Qisqarar soya hikoyasi,
Hansirar butun olam...

* * *

So'fi – xo'roz ovozlari,
Uriladi qal'aga.
Sigir esa sut yig'moq-chun,
Yo'l oladi dalaga.

O'z aksini soy betida,
Ko'rmoqchi bo'lar shamol.
Kapalakning qanotida,
Tong otmoqda bezavol.

Ufq ko'kka olib chiqar,
Bir etak paxta – oppoq.
Keyin quyosh ko'rsatar yuz,
So'zlaydi yaqin-yiroq.

MASHRAB

Zamonga sig'magan ovozni,
Bo'g'olgaymi arqon?
Makondan ham baland parvozni,
Kesolgaymi sulton?

Chashmalar maqsadi ezgudir,
Chashma mangu ravon.
Chiroqda jonfido tuyg'udir,
O'chmagay hech qachon...

Qog'ozga tomadir, tomadir,
Siyoh emas, qon-qon.
Manguga yonadir, yonadir,
Misra-misra isyon...

* * *

Ko'hna tol, ko'hna hovuz,
Esmoqda yangi shamol.
Ko'hna ko'k, ko'hna yulduz...
Surmoqda yangi xayol.

Maysalar etar parvoz –
Bir nafaslik kuy bilan.
Turibman lol, beovoz,
Men ming yillik o'y bilan.

* * *

Do'stim, sira bo'lmagin hayron,
Miltiqdan men qo'rqmagan damlar.
Qo'rqitadi meni, sen ishon,
Hayratlari o'lgan odamlar.

Yuragimda olov – hayajon,
O'ldirolmas meni alamlar.
O'ldiradi meni, sen ishon,
Tuyg'ulari o'lgan odamlar.

SHAXMAT

Jang qiziydi. Kishnayotir ot,
Piyodalar bo'lmoqda qurbon.
Xavf ostida qolmoqda hayot,
Nayzalardan tomayotir qon.

Jang qiziydi. Qo'llar beshafqat,
Farzinni ham, shohni ham surar.
Aslida-ku qo'llar raqobat,
Etayotir, askarlar qular.

Ikki raqib uchun o'yinchoq,
Piyodalar, shohlar taqdiri.
Bu o'yinda bo'lmaydi qochoq,
Biri g'olib, yengilsa biri.

Dono o'yin. Qoyilman, inson,
Bu aqlning zakovatiga.
Lekin mening qalbimda isyon,
O'zga qo'llar qabohatidan.

O'zi chetda. Ishora etar,
Maydonlarga kirar odamzod.
O'zi chetda, yo'q unga xatar,
Qulog'iga kirmas dod, faryod.

O'zi chetda, odamlarni u,
Donalarni qo'yganday qo'yar.

Gohi chapga, goh o'ngga, yohu!
Tamoshabin bo'lgaymi bashar?..

Istiqbolni o'ylayman mudom,
Tomirimda umid, alanga.
Yo'llamayman, do'stlar, hech qachon,
O'zim uchun o'zgani jangga.

Istiqbolim bo'ladi porloq,
Otliq bo'lay, xohi piyoda.
Bo'lmagayman lekin o'yinchoq,
Donalarday ushbu dunyoda.

YEVROPADA SHAHID BO'LGAN ASKAR SO'ZI

Kengliklarni epkin kabi kezaman,
Tovushimda dala-dashtning ranglari.
Qayrilmagan qanotimni yozaman,
Anqimoqda bahorning ohanglari.

Kapalaklar qo'ngan o'rik shoxiga,
Qanot qoqar, lekin uchib ketolmas.
O'rik guli bo'lgim kelar gohida,
Vatanini ular hech tark etolmas.

Maysalarning yelkasida titrar vaqt,
Masofalar bo'lib qolar bir tutam.
O'zbekiston quchog'ida gullar Baxt,
Gul hididay anqib chiqsaydim men ham...

* * *

Shiddat bilan yugurar osmon,
Ortda qolgay oftob parishon.
Ketayotgan bulutlar qaytar,
Qut-baraka qo'shig'in aytar.
Shamolingni chaqirma, Haydar,
Ketayotgan bulutlar qaytar...

* * *

Darvozai O'g'londan¹ kelar otning dupuri,
Chavandozga pisandmas yo'ning chaqir-chuquri.
Buvim ko'zlarida yosh, buvim kutar intizor,
Ijobat bo'lmagaymi duolarning hech biri?
O'tdi qancha qishu yoz, o'tdi qancha navbahor,
Darvozai O'g'londa tinmas otning dupuri.

Qur'abinlar folida kelishi kerak edi,
Katta to'y bilan kuyov bo'lishi kerak edi.
Buvim ko'zlarida yosh, kelmaydi xabar nechun?
Chor atrofi bolaga to'lishi kerak edi.
Osmon beti musaffo, tarqalib ketgan tutun,
Pokiza osmonini ko'rishi kerak edi.

Buvimning ko'z yoshlari tasbeh donasi yanglig',
Buvimning yuragiga urush sanchgan ekan tig'.
U urushda bo'lmagan, lekin qalbi yarador,
U qo'liga olmagan xanjar va yoki miltiq.
Lekin uning qalbida urush sanchgan o'qlar bor..
Darvozai O'g'londan kelar otning dupuri,
Ijobat bo'lmagaymi duolarning hech biri?..

¹ Buxoroning o'n ikki darvozasidan birining nomi.

USTOD AYNIIY O'GITLARI

1

Men o'zimdanda kehganim nafas,
Kelajakdir ustodim sasi:
"Xiyonatning kichigi bo'lmas,
Xiyonatning bo'lmas kattasi".

2

Osmonni etmay havas,
Katakka uradi to'sh.
Parvozlarni ko'zlamas,
Ortiqcha don yegan qush.

3

Birov izlar dunyodan shuhratu shon,
Birovlar mansabga chovut soldilar.
Birov daraxt ekib qoldirmoqchi nom,
Nom o'yib daraxtga birov qoldirar.

4

Haqgo'y odam yashar doim beta'ma,
Haqiqatning yo'lin to'sib bo'lmaydi.
Haqgo'y tillar kesilsa, ajablanma,
Haqiqatni lekin kesib bo'lmaydi.

5

Yaltiroq qurt osmonga boqib,
Yulduzlarga dedi tutoqib:
“Qarang, sizning turkumga qo’shdi,
Meni, ona-tabiat yoqib”.

6

O’zi uchun kuylamadi hech,
O’zi uchun yig’lamadi ham.
O’zi uchun so’ylamadi hech,
Haqiqatning qalqoni qalam.

7

Poyoniga umr yetsa-da,
Orzularga bo’ldim g’arq.
Men dunyoni tark etsam-da,
Dunyo meni etmas tark.

* * *

Kuz shamoli sim-sim esib,
Daraxtni yechintirar.
Keyin visol zavqin sezib,
Bo'sa olib tentirar.

Kim bo'lardi bunga guvoh,
Yulduz bulutga bandi.
Paxsa devor mudrar, e voh,
Og'zini yumgan tandir.

* * *

Daryo haromni yuvib,
Halol eta biladi,
Yo'q, daryo bo'lolmadik.

Quyosh sho'r tuproqqa ham,
Nur sochadi beminnat,
Yo'q, quyosh bo'lolmadik.

* * *

Derazalar yumdi koʻzini,
Shohrud ichra shovullaydi tun.
Derazangga bosib yuzingni,
Kutayapsan intizor, dilxun.

Derazalar ochdi koʻzini,
Shohrud ichra oqa boshlar kun.
Quyosh oʻpar yuzing izini,
Kutayapsan. Kelmaydi nechun?

Derazang-chi, kutadi hamon,
Shohrud ichra oqadi oylar.
Umidini etmasdan qurbon,
Derazalar intizor poylar...

* * *

Lim-lim to'lib turgan bu hovuz,
Hovuz emas, Rustam kosasi.
Ingrayotgan ushbu chanqovuz,
Chanqovuzmas, Muqanna sasi...

Jangu jadal tugaydi bir kun,
Fisqu fujur topar intiho.
Rustam kelar taqirdan mamnun,
Darvozani ochar Buxoro.

Adashtirib cho'lda yovlarni,
Shiroq kelar uzoq safardan.
Hilpiratar ol yalovlarni,
Va so'zlagay tengsiz zafardan.

Har kech ular bo'ladi hozir,
Tongda ertak qo'yniga ketar.
Men – Rustamman, Shiroqman axir,
Muqannaman, yurtdan boxabar.

* * *

Ortda qoldi shuhrat-shon,
Ortda qoldi bor unvon,
Ravoqda qoldi hamyon,
Sino kelayotir.

Oq bedov aylar shitob,
Yo'lni yoritar mohtob,
Xurjunda faqat kitob,
Sino kelayotir.

Ming yillik yo'l ekan bu,
Ming yillik firoq, qayg'u,
Buxoro etgan orzu –
Sino kelayotir.

Tarqaldi ovozalar,
Shamol yo'lni tozalar,
Ochildi darvozalar,
Sino kelayotir.

* * *

Buxoroning past ko'chalari,
Adashtirmas sayyohni nogoh.
Bo'lajaksan yurganing sari,
Labi Hovuz yonida paydo.

Buxoroning baland Minori,
Ming yildirki ko'rsatadi yo'l.
Mana bunda sharqning bozori,
Karvon yo'lin to'solmaydi cho'l...

To'g'ri yo'ling ko'pdir-ku, Vatan,
Lol bo'lasan tarix varaqlab.
Aqling yetmay qoladi ba'zan,
To'g'ri yo'lda adashganda qalb...

SOG'INCH

Labi Hovuz. Balxi tut –
Ikki bo'lingan jismi.
Yalang'och tug'day sukut,
Etar yuqori qismi.

Pastki qismi – yam-yashil,
Shoxlari misli bilak.
Uni qiynar muttasil,
Qaytib kelmagan laylak.

Hamon huvillab turar,
Salla o'ragan boshi.
Dona-dona to'kilar,
Hovuzga sog'inch yoshi.

QO'G'IRCHOQSIZ HAMROBIBIGA MARSIIYA

- Ko'zingizda yosh yo'q, qo'g'irchoq?!
Hushtak, faryod etmas bo'g'zingiz?!
- Bordir ko'zu og'zimiz, biroq,
Yig'lamang hech, degan bibimiz.

- Ko'tarmabsiz bel bog'lab tobut?!
Aso olib turmabsiz qo'lga?!
- O'lim yo'q, deb berardi o'git,
Bibi kelar, ko'zimiz yo'lda...

MIRZO AZIMI SOMIY BO‘STONIY SO‘ZI

1

Senda bo‘lsa aqlu hush,
Bu sirni och:
Nechun qamish ichi bo‘sh,
Boshida toj?!

2

Og‘ir ekan yozmoq tarixni, og‘ir,
Mang‘itlarning sergak ayg‘oqchisi shum.
Bitilmadi qancha voqeayu sir:
“Va f-iz-ziyodati qat‘ul hulqum!”

Guvohlar-chi, qorishdilar tuproqqa,
Yozilmasdan ijro etildi hukm.
Tarix endi kimni tutar so‘roqqa:
“Va f-iz-ziyodati qat‘ul hulqum!”

Kinga kerak haqiqati yo‘q tarix?
Qaylardadir og‘izlarga solib mum,
Bitolmaydi hamon Haqni muarrix:
“Va f-iz-ziyodati qat‘ul hulqum!”

Qayrab yurar kimdir tishini har chog‘,
To‘g‘ri so‘zni yozmoq bo‘lgani uchun.
Qaylardadir hamon berurlar saboq:
“Va f-iz-ziyodati qat‘ul hulqum!”

SOMONIY MAQBARASI YONIDAGI DARAXTGA

Yoyday egilibdi qomating, Daraxt,
Shoxlaring o‘q kabi otilmoqqa shay.
Shamolu izg‘irin etsa ham karaxt,
Oyoqlaring yerdan hech uzilmagay.

Ul Egamga etayotganday sajda,
Egilibdi boshing zaminga qadar.
Yaproqlaring tarixdan so‘zlar mujda,
Yaproqlaring tarix tiliga o‘xshar.

“Ismoil Somoniy qurgan maqbara,
Zabt etilsa, zabt etilar Buxoro!”
Deb Chingiz ot surmish, bunday manzara,
Kirmagandi, Daraxt, tushlaring aro.

Obidani etar eding himoya,
Chingiz lashkariday shafqatsiz qumdan.
O‘sha kech bosh egding, egildi qoya,
Obida ko‘mildi qumga bir zumda.

Chingiz maqbarani topa olmadi,
Etolmadi o‘shal ehromni yakson.
Demak, Buxoroni zabt etolmadi,
Daraxtim, shahrimga sen eding qalqon.

Shoxlaring o‘q kabi otilmoqqa shay,
Hamisha yurt omon bo‘lsin, shu matlab.
Orzuyim – sen kabi bearmon yashay,
Yovuzlardan ona-yurtni qo‘riqlab.

* * *

Qiziq, loydan yasalgan hushtak,
“Puf” deyilsa chiqarar tovush.
Hushtak shakli qanotli qushdek,
Ammo sira bo‘lolmaydi qush...

Qanoting bor, etolmay parvoz,
Qay bir tovush hukmiga qaram.
“Puf” deyilsa chiqarib ovoz,
Hushtak kabi yashading sen ham.

* * *

Kel, go'zalim, gulladi bahor,
O'zbekiston – yam-yashil chaman.
Shamol aylar zaminni bedor,
Kel, go'zalim, gulladi Vatan!

Quyosh boqar ko'kdan navqiron,
Uyg'onmoqda ranglaru hidlar.
Kelsang, qorday eriydi armon,
Va qalbimda gullar umidlar.

Gullar zamin, gullaydi osmon,
Gullar xayol hamda tuyg'ular.
O'rik guli – boshingda marjon,
Kel, qalbimda gullar orzular.

* * *

Daraxt, sening qo'llaring bisyor,
Shoxlaringga kelar havasim.
Panjalaring ochiq, beozor,
Hotam kabi ochiq har fasl.

Daraxt, bir-ku bizlarning zamin,
Osmonimiz bir-ku, ne sabab.
Buncha saxiy sening qo'llaring,
Uyalaman qo'limga qarab...

* * *

O'ynab ariq labida,
Kemalar oqizardik.
Kemalarga ortilgan –
Orzu, Umid, Bolalik.

Kemaning yuki og'ir,
Shovillab oqar ariq.
To'lqinlarga to'sh urar,
Orzu, Umid, Bolalik.

Vujudni ayladi tark,
Qirg'oqda qoldi hadik.
Oqmoqda Vujudimiz –
Orzu, Umid, Bolalik.

* * *

Daraxt shoshmay yechindi-yu,
Ishonib kuzga.
O'zni otmoq bo'ldi bexos,
Muzday hovuzga.

Etolmadi bunga jur'at,
Sovudi qoni.
Lekin qayta kiyinmoqqa,
Yo'qdir imkoni.

OQ XAT

Parcha-parcha tushar qor,
Yerni o'pib eriydi.
Osmon xatimikan u?
O'qiy olsam qaniydi.

Yer ham go'yo intizor,
Oq xabarni shimiydi.
Osmon ahdimikan u?
O'qiy olsam qaniydi.

* * *

Yer qa'ridan chiqqan giyoh – xat –
Izhor etilmagan muhabbat.
Ildizimdan quloqqa bir kun
Nido bo'lib kelsa ne ajab,
Izhor etilmagan muhabbat.

Moviy osmon sokin turgan payt –
Izhor etilmagan muhabbat.
Yulduzimdan quloqqa bir kun
Navo bo'lib kelsa, ne ajab,
Izhor etilmagan muhabbat.

* * *

Qoshing o'smasini oqizdi qayonga Shohrud?
Ko'zgu edi qoshingga-yu osmonga Shohrud.

Men qoshingni o'smasiga ko'zni tikkandim,
Nigohimni oshkor etdi jahonga Shohrud.

Qoshing Shohrud mavjimidi, boqqanim sayin,
O'sma yanlig' tovlanadi azonda Shohrud.

Labi Hovuz yonidan, bir qosh qoqib bugun,
Eltayotir meni ko'm-ko'k yobonga Shohrud.

* * *

Derazangning pardasida,
To'lqinlanadi shamol.
Nigohimday kirmoqchi u,
Derazangdan ehtimol.

Derazangning pardasiga,
Uriladi o'ylarim.
O'ta olur undan faqat,
To'siq bilmas kuylarim.

* * *

Xomush yotar tepalar –
Nomi etilmagan qayd.
Yonidan biz bexabar,
O'tib ketamiz loqayd.

Ularda yo'qdir zabon,
Bitilmagan unda bayt.
Biz – tili borlar hamon,
O'tib ketamiz loqayd.

Yulduz kashf etilarkan,
Marsga yetarlar bir payt.
Ko'milgan tarix, sendan,
O'tib ketamiz loqayd.

YO'QOLGAN KITOBLARGA MARSIYA

Deydilar, yo'qolgan har bitta yulduz,
Bo'larmish necha ming yildan so'ng paydo.
Deydilar, butun bir olam ulkan ko'z,
Yulduzni topmasdan qo'ymaydi dunyo.

Sizni asrab bilmay yo'qotgan edim,
Yulduzday qaytadan kelmaysiz aslo.
Ko'zlarga aylansa hamki vujudim,
Ko'zlarga aylansa hamki bu dunyo.

Sizning umringizga bo'ldim-ku zomin...
Qaytadan kitobni yozsaydi Sino.
Qog'ozga aylanar edi bu zamin,
Qalamga aylanar edi bu dunyo.

ONA
(Turkum)

1

Onamning aytishicha:
Muqaddas – qog‘oz,
Uni xuddi non kabi,
Etarlar e‘zoz.

Onamning aytishicha:
Muqaddas – tumor,
Uni xuddi jon kabi,
Asrarlar bisyor.

Onamning aytishicha:
Muqaddas – laylak.
Muqaddas daraxt-u tush,
Afsona, ertak.

Onamning aytishicha:
Neki muqaddas.
Uning qalqoni bo‘lmoq,
Kerak har nafas.

2

Onamni topshirdik tuproqqa,
Onamga aylandi bu tuproq.
Muqaddas sanalib quchoqqa,
Onaday joylandi bu tuproq.

Zaminga egilib tunu kun,
Unga baxsh etarkan rang, hayot.
Men bildim, Zaminni ne uchun,
Ona-Yer atarkan odamzod.

Yuragim tob bermas firoqqa,
Ketmasman Zamindan hech yiroq...
Onamni topshirdik tuproqqa,
Onamga aylandi bu tuproq.

3

Qanday sendan olayin xabar,
Boshlanadi qaydan ostona?
Qay imloda yozsam xat yetar,
Arabiymi yo sug'diyona?

Maysalarda yo'q erur zaban,
Maysalarning tilida titroq.
Etolmaydi holingni bayon,
Garchi mendan senga yaqinroq.

Bo'zlagayman yuragim to'lib,
Qayda eshik, qayda erur yo'l?

Koshki edi maysaday bo'lib,
Cho'zolsaydim sen tomonga qo'l...

4

*"O'zga yerlarda osmondan nur yog'ilsa,
Osmon Buxoro yeridan nur emar ekan".*
Onam Shamsiya mullo Homid qizi
so'zlaridan

Tunlari o'lchaydi savob, gunohni,
Ko'kdagi Tarozu rostgo'y, beshafqat.
Mag'oqi Attori¹ bo'lar guvohi,
Tunlarga men hisob berurman faqat.

Buxoro tunlari sernur, purziyo,
Zamindan osmonga gohi suzar nur.
Toqi Zargaronning boshida kuloh,
Ko'kka boshing tegsa, qilasan huzur..

Zaminga ko'mgandan keyin, derlarki,
Nurga aylanarkan begunoh odam.
Bu kech bir tutam nur ko'kka o'rladi,
Bu kech ko'kka qarab ketmoqda onam.

Bilaman, ertaga boshqa bo'lar kun,
Yana-da yorug'roq bo'ladi olam.
Quyoshni ko'rganda, yuragim, ovun!
Erta quyosh bo'lib keladi Onam.

¹ XII asrda qurilgan obida.

ONAM JAVOBNOMASI

“Bismillahir Rohmanir Rohim,
Hali butdir mendagi imon.
Sen guvohsan, dunyoyi qadim,
Urolmadi yo‘limdan shayton.

Kecha-kunduz etdim ibodat,
Men dunyoni saqlay, deb omon.
Duolarim bo‘ldi ijobat,
Salomat Yer, salomat Osmon.

O‘ylarimni ayladim ozod,
Qabrlarga ular sig‘magay,
Ular qushday qoqadi qanot,
Osmonimni qo‘riqlashga shay..

Umrin etib bugun sarhisob,
Hali kirmay turib qabrga.
O‘zim yozma ravishda javob
Tayyorladim Munkar-Nakirga”.

* * *

O'zbekiston yoyib qulochin,
Yana gulga kirgani aniq.
Yomon ko'zdan asramoq uchun,
Tutatmoqda onam isiriq.

Tilsim bordir devu parida,
Neki xushro'y berarlar ozor.
O'zbekiston yelkalariga,
Onam bitib qo'ygandi tumor.

O'zbekiston topmoqda kamol
Lol qoldirib jumla jahonni.
Farzandini asragan misol
Onam asrar O'zbekistonni.

* * *

Kimga yetar yuragim ohi,
Onam meni tushunmay qolsa?
Ayting, axir, kimning gunohi,
Sanam meni tushunmay qolsa?

Quyunlarga qalbim ochaman,
So'zlarimni yoysin qirlarga.
So'ng o'zimdanda o'zim qochaman,
Ko'milajak olam sirlarga.

Xayolimni quyun titadi,
Bo'lajaksan so'ng undan ogoh,
Quyun uni toshga bitadi,
O'z tilida kuylab beparvo...

QUYOSH QUCHOG'IMIZDA

Biz bir xalqmiz, daraxtim,
Biz bir tilda so'zlaymiz.
Biz bir xalqmiz, daraxtim,
Bir quyoshni ko'zlaymiz.

Gaplarimga silkib bosh,
So'zlaysan shivir-shivir.
Biz sen bilan qarindosh:
Men – shoir, sen ham shoir.

Oyog'ingdir ildizing,
Qo'llaring shoxlaringdir.
Sening ham bor-ku so'zing,
Shamollar "oh"laringdir.

She'rlaring mevangda jo,
Tinmaysan she'r yozishdan.
Quyunlar kelsa nogoh,
Uyalasan nolishdan.

Barglaring tillaringdir,
Siring tutmaysan pinhon.
Sevinch-g'amingni bir-bir,
Aytajaksan bearmon.

Qomating egilmaydi,
Chaqmoqlar chaqilsa ham,
Bo'ronlar daydib-daydib,
Boshingga yiqilsa ham.

Tomiring ichra oqar,
Ko'm-ko'k qon bo'lib umid.
Navbahor eshik qoqar,
Kurtaklaringdir shohid.

Boshingda turfa xayol:
Boshingda gullagan yer,
Unda yashil istiqbol,
Unda xazon bilmas she'r.

Biz bir xalqmiz, daraxtim,
Xazonlardan yiroqda.
Biz bir xalqmiz, daraxtim,
Quyosh bizning quchoqda.

* * *

Kelayotir tong ko'karib,
Quyosh chiqish arafasi.
Muazzinday qo'l ko'tarib,
Turar bobom aravasi.

Tushlarini quvayotir,
Malla toychoq kishnab sahar.
Ot yelkasi sim-sim og'rir,
Arava qo'l cho'zgan mahal.

Tashvishlar-chi, qo'lin cho'zib,
Uyg'otmoqda bobomni ham.
Yo'l betiga izlar chizib,
Aravasi borar ildam...

* * *

Yo'q. Men Qal'a bo'la olmayman:
Portlatsalar, ketsam benishon.
Yo'q. Men quduq bo'la olmayman:
Ko'mgan zahot jon bersam oson.

Yo'q. Men daraxt bo'la olmayman:
Qayirsalar, ko'z yosh to'kmasam.
Yo'q. Men maysa bo'la olmayman:
Toptasalar, faryod chekmasam.

XOTIRA

Xotirasiz kun bormi?
Kunlarda xotira bor.
O'tdi – qishmi, bahormi,
Keldi – yomg'ir yoki qor?!

Sen dema, ehrom uchun,
O'tmish balki, unutdir.
Ehrom, bu – ko'hna ochun,
Xotirasi sukutdir.

Toshlar tarix qa'ridan,
Kelmish, dema, bu – navo!
Sharq Uyg'onish davridan,
G'arbga xabar – Buxoro!

Labi Hovuz tutlari,
Neni xotirda tutgay?
Buxoro burgutlarin,
Nahot ular unutgay?!

Chor Minorning ostidan,
O'tganda bo'l ehtiyot.
U kimlarning ustidan,
Kulmagan ey, g'ofil zot!

Yarador Qal'a hamon,
Neni qo'riqlar, yo hu!
San'atgadir u qalqon,
San'atga xotira u.

Minor yuzida dog'lar,
Tanida-chi jarohat.
To'p nishon olgan chog'lar,
Xotirasida abad...

Kimlardir – bu emas sir –
O'lmoq uchun tug'ilar.
Ulardan xotir – qabr,
Ulardan yodgor – tug'lar.

Sino, Al-Xorazmiyga,
Buxoriylarga qulluq!
Bular uchun va lekin,
Tug'ilmoq bor, o'lmoq yo'q.

O'tgan million yilni,
Xotirlar bitiklarim.
Tuproq ekanligimni,
Xotiramda tikladim.

Umr-ku g'oyat aziz,
Umr – kun, umrdir tun.
Aslida shoshilamiz,
Xotira bo'lmoq uchun.

AFANDINING ANONIMCHIGA JAVOBI

Afandining ustidan ham,
Imzosiz xat tushganmish.
G'animlari surib qalam,
Shu gaplarni bitganmish:

“Afandiga eshak hamroh,
Bizni hamroh etmaydi.
Sirlaridan hayvon ogoh,
Bizni ogoh etmaydi.

Davlat uchun zararli u,
Bor aybini ochamiz.
Kulgusi ham misli og'u,
Zaharlandik qanchamiz.

Qancha yesa, to'ymas eshak,
Udir ochofat, nodon.
Shu sababli dag'al xashak,
Rejasi to'lmas hamon.

Eshakni, shu talab, xullas,
Olsin “Hayvonot bog'i”.
Hangrashiga toqat qilmas,
Mehnatkashlar qulog'i”.

Afandi-chi, bundan kular,
Yov qolar kuyib, yonib.
“Jonivorni minsa bo‘lar,
Sizni bo‘lmaydi minib.

Sirni sotmas bizning eshak,
Aqldan u ozmaydi.
Sizlar kabi, keltirmang shak,
Imzosiz xat yozmaydi.

Shu sababli, – der Afandi,
Eshak hamrohim mangu.
Mana, yana u hangradi,
Anonimga javob shu!”

KO'MILGAN HOVUZLARGA MARSIYA

Unib chiqsa edi marmartosh,
Yer bag'ridan maysalar kabi.
Xatomizni etardiyu fosh,
Biz xijolat chekardik balki.

Marmartoshda bo'lsaydi arvoh,
Etar edi bezovta har kech.
Kun ko'rmasdik loqayd, beparvo,
Tiriklarni ko'marlarmi hech?

Ko'mildi u odamday garchand,
Ko'milmasa sog' qolar edi.
Marmartoshda bo'lsaydi farzand,
So'zsiz bizdan o'ch olar edi.

SHAHRI PAYKENT

*(Boykent) Paykent nomi bilan mashhur
shahar Buxorodan qadimiyroqdir.*

Abu Bakr Narshaxiy

Bunda oltin qumga qorishiq,
Bunda asr zumga qorishiq.
Dalil, tarix xumga qorishiq,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Otashkada ichra kul xomush,
Qabrlarda xonu qul xomush,
Siniq sopul uzra gul xomush,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

“Yer ustiga sig‘maymiz, yer – tang!”
Deya tun-kun etganlar ham jang,
Yer ostiga sig‘mishlar, qarang!
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Na darvoza, na qo‘rg‘on qolmish,
Toju taxtdan na nishon qolmish.
Na bir hukmu, na farmon qolmish,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Qayda devon, qaydadur daftar,
Huvillaydi shomdan to sahar.
Shamol hukmi ostida shahar,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Shahri Paykent beradi xabar:
“Shamolu qum emasdur xatar.
Xatar – ta’ma, xatar – simu zar,”
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Kelganim yo‘q oltin, dur istab,
Sayyohlarday yo huzur istab.
Ko‘rdim: kelmish moziy nur istab,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

Yurayapsan jamlab pul, oltin,
Qalbingni qum ko‘mmasdan oldin.
G‘ofil odam, kel, nazar solgin,
Hikmat tuydim shahri Paykentda.

OMON MUXTORGA

Buxoroda tug'ildik garchi,
Garchi berdi Buxoro kamol.
Buxorodan olamiz xabar,
Goh-goh kelib laylaklar misol.

Bolalarning ko'zida sog'inch,
Sog'inch bizning ko'zimizda ham.
Bolalikning hayrati bilan,
Tor ko'chaga tashlaymiz qadam.

Ehromlarni aylab ziyorat,
So'ng osmonga uchamiz darhol.
Bizni ma'yus kuzatar do'stlar,
Laylaklarni kuzatgan misol.

QADIMIY KUY

O'lmas Rasulovga

Tirik qolgan bir baytdan, ajab,
Bir g'azalni tiklasa bo'lar.
Muhandis bir parcha koshindan,
Ko'kartira oladi gullar.

Yer qatidan topilgan sopol,
Kulolini, yilini aytar.
Men izladim: qay xazinada,
Pinhon ekan kuylaru baytlar?

Qay g'azalni uch ming yil oldin,
Ona xalqim kuylagan ekan?
Kuyi qanday "Kini Siyovush"¹,
Shiroq etgan qay kuyni Vatan?

Sarbadorni qaysi kuy erk, deb,
Muqaddas jang sari yo'lladi?
G'addor yovni yenggan To'maris –
Onani qay ohang qo'lladi?...

Minorani tiklagan Usta
Yuragida qaysi qo'shiq jo?
Do'stlar, do'stlar! Minori Kabir,
O'sha qo'shiq suratimi yo?

¹ *Siyovushning o'limiga bag'ishlab aytiladigan ashula nomi.*

Men angladim, tuta olmabdi,
Musiqani yerning siynasi.
Ona xalqim qalbida ekan,
Ul qadimiy kuy xazinasini.

Ona xalqim tomirlarida,
Qadimiy kuy, qo'shiqlar kezar.
Buni faqat xalq tomiri-la,
Tomirlari tutashgan sezar.

BUXORONING YOSHI

Muarrix der: “Yillar elchidur,
Abadiylik adadlaridan.
Aniqlamoq bo’ldik tarixni,
Buxoroning qavatlaridan”.

Ikki ming besh, yetti yuz sana...
Ikki ming... Muarrix hayron.
Shahristonning tubiga yetmay,
Suv chiqadi, yo‘q o‘zga imkon.

Qavat-qavat shahar qatlami,
Qarlarga hamog‘ush yotar.
Ne sir borki, Buxoro suvga,
O‘z yoshini solib yo‘qotar?

Yoshiga yosh qo‘shib aytmoqni,
Kasb etganda o‘zgalar bugun.
Buxoroyi sharif – mo‘ysafid,
O‘z yoshini yashirar nechun?

Muarrix der: “Poyingdagi suv,
Qaydan bo‘lgan ekandur paydo?
Tubsiz bahr ustida shahar,
Tubsiz bahr ustida sahro?”

Bosqinchilar har bor etganda,
Yag'mo bog'i eramlaringni.
Bexonumon rub'i maskunda,
Qilganida eranlaringni –

Ko'zyosh to'kding, poyingdagi suv,
Shu yoshlarmi, etayapman his!
Shuning uchun ekanmi yoxud,
Ko'z yosh bilan yosh so'zi hamjins?

Belgimidi ko'zyosh miqdori,
Yo moziyda muborak sindga?
Ey Buxoro! Poyingdagi suv,
Ne bo'lsa ham, muborak senga!

To'rt unsurdan biri suv erur,
O'zgasidir xoku yel, otash.
Ildiz suvga yetgani zahot,
Bo'lgay hayot unsuri tutash.

Holimiz ne? Chekibmiz qayg'u,
Zarafshon suv bermasa agar.
Keltiribmiz Amuni majbur,
Bizlar ushbu suvdan boxabar.

O'z qo'yniga olibdimi, bas,
Sening tomir – ildizingni suv.
Demak, ildiz suvga yetdimi,
Umr boqiy, deganlari shu!

Bag'ringni chok etmay angladim,
Nechadadir yoshing, onajon!
Sen qadimsan qadim so'zidan,
Hikmatlarni yaratgan zabon!

Raqam hali bo'lmagandi kashf,
Yosh yo'q edi dunyoda, ammo.
Sen bor eding, ey ona zamin!
Sen bor eding, ona Buxoro!

SAYROB PANJOBIDAGI DARYO BALIG'I

Kumush tanga suvda suzar,
Jaranglamas kumush tanga.
Daryo tiniq, dilim sezar,
Shum xatardir kumush tanga.

Tiniqlikdir unga dushman,
Daryo asray olmas, tayin.
Loyqalatsam bo'lasmikin,
Bo'lmas ekan-da, netayin?

Bu daryoning cho'ntagi bor,
Sig'magaymi kumush tanga?
Bu daryoning cho'ntagi tor,
Ilma-teshik ekan-da!

Oftob – g'avvos, mohtob – g'avvos –
Kumush tangani tilaydi.
Tog' ham turar bermay ovoz,
Kumush tanga yaltillaydi.

* * *

Teraklarning uchlariga,
Ilinib qolgan varragim...
Ovozlari ichlariga,
Tushib, tolgan varragim.

Yuksaklarni qo'rsar eding,
Ishonib shamollarga.
Bulutlarday kezar eding,
Erk berib xayollarga.

Bog'landi-ku hayotlaring,
Tugunni yecholmaysan.
Bog'landi-ku qanotlaring,
Osmonga ucholmaysan.

Uchirmoqqa terakni ham,
Urinding kecha-kunduz.
Ildizlari uning mahkam,
Senda esa yo'q ildiz.

Teraklarning uchlariga,
Ilinib qolgan varragim.

**BUXORO.
ZILZILADAN SO'NG**

Ey, Minora! Salomatmisan?
Kelayapman sahardan yo'qlab.
Chunki sening oyoqlaring yo'q,
Kelolmaysan holimni so'rab.

Bitiklaring munaqqash, mag'rub,
Bezaklaring erur olamgir.
Sen bo'lmasang kemptikdir dunyom,
Sen bo'lmasang dunyomdir sag'ir.

Sen tarixni opichlab kelding,
Ey, bobomning bitgan shoh bayti!
Xavfsiz joyga seni opichlab,
Ketolmadim zilzila payti.

Ildiz otdik, Minorai Kalon,
Ming yildirki, bir yerda yashab.
Qanday seni tashlab qochayin,
Qochmading-ku sen meni tashlab.

Zilzilalar, dovullar bekor,
Buxorodur bizlarga Vatan.
Shu mo'tabar, kekxa onaga,
Sen ham farzand, men ham bir farzand.

Ey, Minora! Zilzilalardan,
Omon qolgay imoni borlar.
Omon qolgay dorulomon yurt,
Dorulomon zamoni borlar.

* * *

Oqqushginam, oy nurida suzasan,
Oydin osmon xayolini buzasan.
Oltin donni bir kun ko'kdan uzasan,
Oqqushginam – parvozdagi xayolim.

Qanotlaring orzularni quchmoqchi,
Bulutlarni yorib-yorib uchmoqchi.
Quchog'ingda ulkan dunyo quvonchi,
Oqqushginam – parvozdagi xayolim.

Ko'zlaringni sarrin shamol o'padi,
Ko'zlaringda oy shu'lasin to'kadi.
Qalbgga osmon umid bo'lib cho'kadi,
Oqqushginam – parvozdagi xayolim.

* * *

Yuragim misoli Buxoro,
Uning ham qal'asi vayrondir.
Lang ochiq o'n ikki darvoza,
Ehromin ko'rganlar hayrondir.

Yuragim misoli Buxoro,
Muqaddas – tunlari, kunduzi.
Daryolar qurisa hamki, hech,
Qurimas chashmasi, hovuzi.

Yuragim misoli Buxoro,
Unda bor chamanlar va tug'lar.
O'limni yo mag'lub bo'lishni,
Sira ham bilmagan ulug'lar.

Yuragim misoli Buxoro,
Namoyon shodligi, azobi.
Ul so'nggi xattoti harf bitar,
Suv tutar eng so'nggi mashkobi.

Yuragim misoli Buxoro,
Uni zabt etolmas tojdorlar.
Qamalga, ochlikka bo'ysunmas,
Gumbazlar, Daraxtlar, Minorlar.

Yuragim misoli Buxoro,
Parivash, bir nigoh etsangiz.
Bandangiz bo'lardi yuragim,
Ixtiyor sizda so'ng netsangiz!

SUHBAT

Namanganda, Pushkin nomli bog'da o'tirib,
She'r tingladik, pand eshitdik piri donodan.
Choyxonachi G'ani aka choy damlayotib,
Rivoyatlar so'zlab berdi Ibn Sinodan.

Choyxonachi G'ani aka choy damlayotib,
So'rab qoldi mendan Omon Matjon sog'lig'in.
Bilmoq bo'ldi Labi Hovuz yonidagi Tut,
Hamda mashhur Minorai Kalon sog'lig'in.

Namanganda, bir ajoyib bog'da o'tirib,
Asrlardan asrlarga etdik sayohat.
Choyxonachi G'ani aka choy damlayotib,
Goh Sa'diydan, goh Ayniydan etdi hikoyat.

Yomonlarga la'nat o'qib, dilni bo'shatdik,
Xolis aytdik neki umid, neki niyatdir.
Lekin g'iybat qilmadik biz, bunday suhbatda,
Ulug'larning nomidan so'ng g'iybat uyatdir..

* * *

Seni sog'inganimni so'zga aytmadim,
Raqiblar bilmasin deb ko'zga aytmadim,
Oqar suvga yoinki muzga aytmadim,
Bahor o'tdi, yoz o'tdi, kuzga aytmadim,
Sendan salom keltirgan qizga aytmadim,
Qasam ichdim, lekin non, tuzga aytmadim.

Qo'limdan ne kelardi nidodan bo'lak,
Qo'lingdan ne kelardi jafodan bo'lak,
Mahramim kim bo'lardi Xudodan bo'lak,
Alamim kim bilardi sabodan bo'lak,
Sendan salom keltirgan qizga aytmadim,
Qasam ichdim, lekin non, tuzga aytmadim.

Raqib ayg'oqchilikda ko'rsatdi sabot,
Dunyoni ayg'oqchilar taladi, nahot?
Ayg'oqchiga tegarkan asli mukofot,
Bo'g'zimga tiqilsa ham anduhu faryod,
Sendan salom keltirgan qizga aytmadim,
Qasam ichdim, lekin non, tuzga aytmadim.

Tavakkal etganlarga saodat yordir,
Saodatli oshiqqa dunyolar tordir,
Garchi yo'lingni poylab ko'zlarim chordir,
Seni sog'inganimning mujdasi bordir,
Sendan salom keltirgan qizga aytmadim,
Qasam ichdim, lekin non, tuzga aytmadim.

IBN SINOGA

1

Sitorabonu allasi

Tashqarida uvillar shamol,
allayo-alla.
Yo'ling bo'lsin doim bezavol,
allayo-alla.
Beshigingning tumori hilol,
allayo-alla.
Yillar o'tib etasan safar,
allayo-alla.
Dunyoda ko'p ekan xavf-xatar,
allayo-alla.
Dunyoda ko'p o'q-yoy va xanjar,
allayo-alla.
Na sipoh bo'l o'g'lim, na podshoh,
allayo-alla.
Na jahongir va na bir askar,
allayo-alla.
Men tunu kun etaman duo,
allayo-alla.
Xalq dardidan bo'lgil boxabar,
allayo-alla.
Shunda senga kor etmas xanjar,
allayo-alla.
Sendan yiroq bo'lsin xavf-xatar,
allayo-alla.

2

Inson dardni yengmoqqa qodir,
Dardmand bisyor bo'ldi, bobojon.
Yolg'on gapirgan ham kasaldir,
Yolg'onchilik dardi – noayon.

O'ninchi asr dardga chalingan,
Malhamingiz shifo, bobojon.
Yolg'onchilik dardiga malham,
Topolmasdan bo'ldingiz hayron.

Yillar o'tdi, izladik shifo,
Haqiqatni topdik, bobojon –
Yolg'onchilik dardiga ammo,
Topolmadi bir davo Inson.

Hayron jahon sizdayin marddan,
Yurtimizga qoyildir jahon...
Kurashyapmiz eng so'nggi darddan,
Xalos bo'lmoq uchun, bobojon.

**NASRIDDIN AFANDI
SUHBATLARIDAN**

1

Katta aravaning ketidan,
Kichik aravalar yuradi.
Katta itlar huriydi avval,
Keyin kichik itlar huradi.

Kattamisiz, kichik – baribir,
Aravaning ketidan yurmang.
Itlar kasbi hurmoq, lekin Siz,
Itga qarab behuda hurmang.

2

Maysa der: “Sudralish bas!
Osmonga yetish kerak!
O’smoqqa hech qo’ymaydi,
Quyoshni to’sib terak”.

Terak quladi. Oftob –
Nur sepdi hovuch-hovuch.
Lekin maysaning qaddi,
Hamon, do’stlar, bir qarich.

3

Hasadgo'y hasad yeydi,
Yolg'onchi ichar qasam.
Dunyo ne'matlaridan,
Ular bebahra har dam.

Ichi qoralar esa,
Sen bilan o'rtoq bo'lmas.
Ichi qora sut ichsa,
Hamki, ichi oq bo'lmas...

4

Gar bosh pastga ketsa nogahon,
Oyoq chiqar tepaga shu on.
Oyoq – beko'z, oyoq – bequloq,
Eng dahshati, miyasiz – oyoq!

Bosh ustiga chiqib bermalol,
Farmon berar shahanshoh misol...
Bosh tepada turgani ma'qul,
Oyoq pastda yurgani ma'qul.

5

Qo'li qirqilgan tutlar,
Ipak ko'ylak kiymaydi.
Teri bergan qo'zichoq,
Aslo telpak kiymaydi.

Sut ichmas maysa, o'tlar,
Kitob o'qimaydi she'r.
Ey g'ofil kimsa! Bular –
Betama xizmatdadir.

6

Kim qutlasa, unga darhol,
Mansab bermish yangi shoh.
Men bormadim saroyiga,
Sirdan bo'lsam-da ogoh.

Mendan pinhon borib shohga,
Eshagim bosh egibdi.
Menga atalgan mansab,
Eshaginga tegibdi.

ONAMNI SOG'INIB

Har kimarsa yo'qolsa,
afsona bo'lib qolar.
Afsonalar qo'yniga,
sen ham ketdingmi, ona?
Har kimarsa yo'qolsa,
begona bo'lib qolar.
Begonalik qo'yniga,
sen ham ketdingmi, ona?
Shamol silar boshimni,
yomg'ir to'kar yoshimni.
Shamolu yomg'ir bo'lib,
tashrif etdingmi, ona?
Armon bo'lmas deganding,
men Haqqa yetgan zamon.
Yoki o'zing aytganday,
Haqqa yetdingmi, ona?

HAYRAT BUXORIY

Buxoroda shoirligingni,
Sen ne uchun qilmading oshkor?
Maddohlaru qofiyabozlar,
O'zlarini etganda bozor?

Buxoroda bulbul sen eding,
Yo qafasdan aylading hazar?
Qo'shiqlarni aytding ichingda,
Yuragingga kim tashlar nazar?

Buxoroning tosh ko'ylagi ko'p,
Yuragingni qisdimi toshlar?
Qanday chiday olding toshdan ham,
Loqayd bo'lib turganda boshlar?

Buxoroda hayratga tushib,
Hayrati yo'q kimsalardan sen,
Qanday etding javohir to'la
Yuragingni sahro kabi keng?

Buxoroda "hozir-huzur!" – deb
Zog'lar iymon sotib – nishondor!
Shunday vaqtda sen qanday tutding,
Shoirlikni etmasdan murdor?!

Sen yigirma yetti yoshingda,
Yer ostiga etganda safar.

Buxoroni “Devon”ing aro,
Yashiolding qanday bexatar?

Sen yashirding qabringni hatto,
Tarix ko’zi ko’rmidi magar?
Yo dedingmi buzmasin uni
Shuhratparast, Xudobexabar?

Tarix yo’li – qalaming yo’li,
Shoirlikni bamisli imon.
Sen xatardan qanday o’tkazding,
Yigirmanchi asrga omon?

Buxoroning bag’rida garchand,
Sening noming tilda, e’zozda.
So’zni sotmoq g’amida yurgan,
Zog’lar hamon yo’qmi parvozda?

Qabringni-ku izlab yuribdi,
Kechikkan shon, kechikkan shuhrat.
Lekin bundan, qaranki, do’stlar,
Hatto zog’lar etmoqda hayrat.

Chorlamasa imonim agar,
Olaromidim qo’limga qalam?
Bor bo’l yurtim, bor bo’l she’riyat,
Bor bo’lsin bu hayratli olam.

SHAYX BOYAZID BASTOMIY SO‘ZI

Maqsading tomon ketding,
Bilgil bu haqiqatni:
“O‘zingdan o‘tding – yetding!”
Qo‘y, o‘zga tariqatni.

Sen neni shior etding
Bu dunyoi dun ichra?
“O‘zingdan o‘tding – yetding!”
Qo‘y, o‘zga shariatni.

Etagimni tutding,
Yoki tutmading, g‘am yo‘q.
“O‘zingdan o‘tding – yetding!”
Qo‘y, o‘zga nubuvvatni.

QURBON SHARIF ZAFARI

Birovlar imon deb, birov nomus deb,
Birov e'tiqod deb, – emas tasodif –
Jangga kirgan mahal, chetda turmadi,
Buxoroyi shariflik Qurbon Sharif.

Sharif so'zi – asli muqaddas demak,
Vatan muqaddasdir! – Yangrar xitoblar.
Kitobsevar Qurbon Sharif jang etdi,
Oyoqosti bo'lmasin deb kitoblar.

Kitoblarga qaratilgan o'q – uning,
Tanasini etgan mahal yarador.
Kitobsevar Qurbon Sharif jang etdi,
Kitoblarga tegmasin deb hech ozor.

G'olib bo'ldi imon, g'olib – e'tiqod,
Zafar bilan qaytdi – emas tasodif –
Kitoblarga ko'ksini qalqon etgan,
Buxoroyi shariflik Qurbon Sharif.

ZARDO‘Z QIZGA

Qayching ishoraga shay,
Yuragimni g‘ashlama.
Muhabbat rishtasini,
Bexos qiyib tashlama.

Igna ko‘zi ko‘rmidi,
Ipni o‘radi zarga.
Hatto ipday ilashdim,
Sen ilmading nazarga.

Igna ko‘zidan oqqan,
Oltin emas, zar emas.
Meni sarg‘aytgan hijron –
Yoshi u, zevar emas.

Qaychi igna shay erur,
Senga etmoqqa xizmat.
Visoling mujdasi deb,
Kutaman zardo‘zi xat.

ESKI BUXORO XALQ QO'SHIQLARI

Oynachaga har zamon,
Qaraganing qaragan.
Mushku ambar sochingni,
Taraganing taragan.

Oynachaga bemalol,
Dil sirini ochasan:
“Sevganim siz!” – deysanu,
Ko'rsang meni qochasan.

Oynachaning ichida,
O'zing bo'lmaganing zahot.
Oynachani o'g'irlab,
Olaman, ey parizod.

* * *

Tushib kelding osmondan,
Oppoq qor kabi.
Oqqa burkangan malak,
Dilim matlabi.

Oq pardaga o'radi,
Bizni laylak qor.
Bermasin deb o'zgalar,
Ta'qibi ozor.

Endi qorlar erisa
Erisin, g'am yo'q.
Sendan boshqa, dilbarim.
Menga hamdam yo'q.

1917. BUXORODA TARQALGAN GAP

Vazir o'ylar shoh uchun,
Amir o'ylamaydi.
Askar o'lar shoh uchun,
Amir-chi o'lmaydi.

Amir-chun ishlar dehqon,
To'yib jonidan.
Maddohi yozar doston,
Amirning nomidan.

Amir-chun qizni sevar,
Xufiya kampir.
Boshqaga xavfu xatar,
Amir bexavotir.

Guvohim boshda Alloh,
Ichaman qasam.
Oramizda, demak, amir,
Ortiqcha odam.

* * *

Siymtan ular, ko'zlari cho'lpon,
Kim ko'rsa aylar jonini qurbon,
Alarga fido etmagayman jon,
Senda bor vafo ularda yo'q.

Kuylasa alar xush hid to'ladi,
Bulbul chah-chahi bekor bo'ladi,
Necha oshiqlar o'lsa o'ladi,
Senda bor navo ularda yo'q.

Asir etgaylar tarahhum aylab,
Gohida yarim tabassum aylab,
Qolmasin alar takallum aylab,
Senda bor hayo ularda yo'q.

Seni tanladim – senda bor vafo,
Seni tanladim – senda bor navo,
Olam dilbarlari garchi go'zaldir,
Seni tanladim – senda bor hayo.

* * *

Oy quyoshiga nazar etmadi,
Ko'zim yoshig'a nazar etmadi.
Ko'z yoshim dilbar ortidan qolmay,
Bordi qoshiga nazar etmadi.
Malaksan, parvoyi falak,
Malaksan, bevafo, bedarak.

Tushimda ko'rsam, qilsam tavallo,
Dedi: "Tushingga kirmasman aslo!"
Ey, qoshi qaro, yo'lingda toshmen,
Lekin toshiga nazar etmadi.
Malaksan, parvoyi falak,
Malaksan, bevafo, bedarak.

Roygon ketdi, ketdi imolar,
Vafo qilmasmi malaksiymolar?
Qurbon bo'lay, deb boshimni tutdim,
Qurbon boshiga nazar etmadi.
Malaksan, parvoyi falak,
Malaksan, bevafo, bedarak.

* * *

Oynalarni sindirdilar,
Farmon berdi, chunki shoh.
Basharasi qiyshiq edi,
Demak, oynada gunoh.

So'ng aftini ko'rib suvda,
Loyqalating, dedi shoh.
Ariqdagi tiniq suvni,
Tiniq suvdadir gunoh.

Qiyofasin ko'rib she'rda,
Yo'qotingiz, dedi shoh.
Shoirlarning **qo'shig'ini**,
Chunki ularda gunoh.

Alqissa, so'ng evin topib,
Shohni qo'ydilar to'rga.
Oyna yo'q, tiniq suv yo'q,
Shoir yo'q, ya'ni go'rga.

* * *

Hotam – bitta, yeguvchilar ko'p,
Menga bo'lsin, deguvchilar ko'p.
Haqni asra, eguvchilar ko'p,
Xudbinlikni tark ayla, yurak!

Hotam davlati (bunda bor ma'no!)
Sochgan bilan bo'lmagay ado.
Olguvchilar to'ymagay ammo,
Xudbinlikni tark ayla, yurak!

Hotam – bitta, sanam Hotam bo'l,
Xudbinlikdan kechib Odam bo'l!
Yo'q ersa, mayli, yo'q bo'l, **odam** bo'l.
Xudbinlikni tark ayla, yurak!

* * *

Taroqday ming til bilan,
Qishmi bahor, kuzmi yoz.
Qora ko'zli gulbadan,
Sochingga so'zlasam roz.

Termilib ming ko'z bilan,
Yulduzlarday har zamon.
Qora ko'zli gulbadan,
Sevgimni etsam ayon.

Daraxtday ming qo'l bilan,
Senga tutib borimni.
Qora ko'zli gulbadan,
O'tkzksam bahorimni.

Minoraday sabr bilan,
Ming yil bir joyda atay.
Qora ko'zli gulbadan,
Agar kut, desang, kutay.

* * *

Suvdan nahr, daryo to‘ymagan kabi,
Tojidan podsho to‘ymagan kabi,
Yomg‘irdan sahro to‘ymagan kabi,
Diydoringdan to‘ymadim, dilbar.

Quyoshdan samo to‘ymagan kabi,
Rubobdan navo to‘ymagan kabi,
Orzudan dunyo to‘ymagan kabi,
Diydoringdan to‘ymadim, dilbar.

Suvi sen esang, daryo bo‘layin,
Toji sen esang, podsho bo‘layin,
Yomg‘ir sen esang, sahro bo‘layin,
Sen bilan birga bo‘lay, dilbar.

Quyosh sen esang, samo bo‘layin,
Rubob sen esang, navo bo‘layin,
Orzu sen esang, dunyo bo‘layin,
Sen bilan birga bo‘lay, dilbar.

* * *

Qiyiq bog'lab chiqaymi peshvoz,
Yo chiqaymi boshyalang?
Laylim, nechun bermaysan ovoz,
Hilpiramaydi durrang?

Ming yildirki, kutaman seni,
Tugamaydi bu hijron.
Ming yildirki odamzot meni,
Ko'rmoq istar bearmon.

Sen berganday o'zingga pardozi,
Atirga to'lar Vatan.
Qiyiq bog'lab chiqaymi peshvoz,
Yo chiqaymi boshyalang?..

* * *

O'zgarar vazir, shohlar,
Dehqon bug'doy ekadi.
O'zgarib turar rohlar,
Dehqon bug'doy ekadi.
O'lmasin deb gumrohlar,
Dehqon bug'doy ekadi.
Zaminga bug'doy ekkan,
Sultonga etmas ta'zim.

Podshosiz yashash mumkin,
Bug'doysiz yashab bo'lmas.
Tillosiz yashash mumkin,
Bug'doysiz yashab bo'lmas.
Ma'nosiz yashash mumkin,
Bug'doysiz yashab bo'lmas.
Zaminga bo'yin eggan,
Sultonga etmas ta'zim.

**BUXOROLIK TEMIRCHI
AMINBOBO SO'ZI**

1

G'animlarga munosib javob etdik,
Xon saroyin manguga xarob etdik.
Bu yo'lga biz qadam qo'ymasdan avval,
Qalbimizda buyuk inqilob etdik.

2

Gar so'zingni tiya olsang tamadan,
Gar ko'zingni tiya olsang tamadan.
Seni yenga olmas hech kuch dunyoda,
Gar o'zingni tiya olsang tamadan.

* * *

Uning qilgan gunohlari ko'p:
Alpomishni, yillab mushtladi.
Navoiyga ko'tarildi qo'l,
Men qo'limni kesib tashladim.

Qo'lsiz edi, desalar ne g'am,
Ko'kartirar qo'llarni ko'nglim.
Alpomishsiz, desalar, alam!
Navoiysiz, desalar, o'lim!

* * *

Kuz ketadi turnalar qanotida,
Shoir kabi yonib qolgay chorbog'lar.
Kuz ketadi turnalar bayotida,
Devorlarga osiladir o'roqlar.

Kuz ketadi dehqonning tushlarida,
Yalang'och yer oftob taftin qo'msaydi.
Kuz ketadi... Daraxt xonishlarida,
Kurashlarning zavqi borga o'xshaydi.

* * *

Kimlardir sig'indi quyoshga,
Otashga sig'indi kimlardir.
Kimlardir shaxslarga yo toshga,
Sig'inib keldilar birma-bir.

Ne umidlar goh bo'ldi barbod,
Ne orzular gohi ushaldi.
Qarangki, dunyoni e'tiqod,
Ushlab turganga o'xshaydi.

* * *

Charsillatar qamchisin,
Chaqmoq – osmon jarchisi.
Uzilar tolim-tolim,
Chumoli arg'amchisi.

Mudrar dala bosh yalang,
Yomg'irdan xayoli nam.
Qo'llari bilan ko'm-ko'k,
Boshini yopar karam.

ONAM VASIYATI

Sag'anamning tepasida,
Qushlar uchun yasang suvdon.
Har kelganda sepib turing,
Sag'anamning ustiga don.

Chunki qushlar sizdan ko'ra,
Ko'proq mendan xabar olgay.
Sizdan ko'ra ko'proq kelib,
Suhbatlashib bunda qolgay.

* * *

Raketalar uchun andoza,
Olmishlar Minori Kalondan.
Osmon esa ochiq darvoza –
Minor parvoz istar azondan.

Minor bilmas, ming yildan beri –
Uchmoqda vaqtlarga qasdma-qasd.
Parvoz etar Ona-Yer shari,
Minordan ajralmay bir nafas.

* * *

Buxoroning past ko'chalari.
Rudakiyni yetkazdi Arshga.
Sinoni ham yetkaza oldi,
Shu pastak ko'chalar ming yoshga.

Pastak tomning ustidan Donish –
Boshi yetdi osmonga. Xullas,
Tomda ne ayb, ko'chada ne ayb,
Ey, past odam, o'zing bo'lsang past?!

* * *

Baland kursi ustiga,
“Ko‘tar, ha, ko‘tar” etib.
Qo‘yib, mitti odamni ,
So‘ng ketdilar unutib.

Mitti odam o‘zicha,
Tusha olmas hech qachon.
Oyog‘idan tortmoqqa,
Tobelarda yo‘q darmon.

* * *

Kuzning hidi ufurar,
Yaproqlarning rangidan.
Itlar bezovta hurar,
Oltinlar jarangidan.

Gumbazdagi inini,
Laylak ham etgandir tark.
Qaldirg‘ochlar inini,
Shamol yalaydi befarq.

BIBIMGA

Qaddingni cho'kibdi, deydilar,
Yaqinlashmoqdasan zaminga.
Uzmaysan zamindan hech nazar,
Shukur, deb qarilik damingga.

Sochlaring qor kabi bir tutam,
O'zing-chi pokiza, beozor.
Eriysan zamonning taftidan,
Zaminga singiysan misli qor.

BUXYENVALD.

1986 YIL

Meni tutunga aylantirdilar..
Tutunlar bulutga tutashdi.
Bulutlar yomg'irga tutashdi,
Yomg'irlar maysaga tutashdi.
Maysalar zaminga tutashdi,
Maysa bo'lib qayta tug'ildim.
Miltiqlar ololmas nishonga,
Maysa bo'lib qayta tug'ildim.
Sololmas g'animlar zindonga...

MUNDARIJA

“Gar odam yo‘qolsa...”	3
“Yuragimni ochib qo‘ydim...”	4
“Gar qo‘lidan ajralsa...”	5
“Kurtaklar daraxtning o‘ylari...”	6
“Jildir-jildir oqadi...”	6
“Kokilingni qimirlat...”	7
“Mening dardim...”	7
“Quyilganda hamal yomg‘iri...”	8
Devonbegi madrasasi peshtoqidagi tasvir.....	9
“Aka Maxsum edilar jarroh...”	10
“Ko‘zlarimga kirib...”	10
“Bolalar labiga kulgi...”	11
“Askarlardan kelardi maktub...”	11
“Dunyodagi barcha miltiqlar...”	12
Pablo Neruda so‘zi.....	12
“Oyog‘im yo‘q...”	13
“Kimnidir buzdi-ku...”	13
“Quyun uchirmoqchi...”	14
“Ildizlar ham parvoz etmoqchi...”	14
“Yalang‘och novdalarga...”	15
“Qor qoplanar kuy bilan...”	15
“Oy nurida qoqadi qanot...”	16

“O‘rmonda yurardik sayr etib...”	16
“Kallak tutning bo‘yi...”	17
“Derazangning ko‘zida yosh...”	17
“Chirt etib uzildi kuy...”	18
“Quyosh botayotgan payt edi...”	18
“Mohtobsiz so‘lim kecha...”	19
“Hidlar besas g‘azal aytadi...”	19
“Boshin cho‘zib devordan...”	20
“Shamol yirtdi tun ko‘ylagini...”	20
“Bola borar bobosini yetaklab...”	21
“Ranging bugun bo‘lmish za‘faron...”	22
“Qishloqda bor edi eski tegirmon...”	23
“Kelgin...”	23
“Tiniq tunda erir edi...”	24
Eski Buxoro xalq qo‘shig‘i	25
“Ko‘prigingdan bir kuni...”	26
“Quvonch bo‘lib...”	27
Qor	27
Ismoil Somoniy maqbarasi yonida	28
Buxoro ertagi	29
“Shildir-shuldir oqyapti...”	30
“Maysalar oqadi...”	30
Labi Hovuzi devonbegida	31
“Titragan pichanlar pichirlar...”	31
“Gul ekdilar, ochildi gul...”	32
“Kiprigingda titraydi xayol...”	33
“Men bilmadim...”	33
Xayol	34
“Har bir g‘uncha...”	34

“Daraxtga osilmish...”	35
“O‘chirmoqchi gulxanni qirov...”	35
“Kuylagaysan, erka qushim...”	36
“Ko‘zlarim ichida...”	37
“Birinci tushlarni eslarmi odam...”	37
“Ariq bo‘yi...”	38
“Shohi ko‘ylak kiyib...”	39
Yoz.....	39
“So‘fi – xo‘roz ovozlari...”	39
Mashrab.....	40
“Ko‘hna tol, ko‘hna hovuz...”	41
“Do‘stim...”	41
Shaxmat.....	42
Yevropada shahid bo‘lgan askar so‘zi.....	44
“Darvozai O‘g‘londan...”	45
Ustod Ayniy o‘g‘itlari.....	46
“Kuz shamoli...”	48
“Daryo haromni yuvib...”	48
“Derazalar yumdi ko‘zini...”	49
“Lim-lim to‘lib turgan...”	50
“Ortda qoldi shuhrat-shon...”	51
“Buxoroning past ko‘chalari...”	52
Sog‘inch.....	53
Qo‘g‘irchoqsiz Hamrobibiga marsiya.....	54
Mirzo Azimi Somiy Bo‘stoniy so‘zi.....	55
Somoniy maqbarasi yonidagi daraxtga.....	56
“Qiziq, loydan yasalgan...”	57
“Kel, go‘zalim...”	58
“Daraxt...”	58

“O‘ynab ariq labida...”	59
“Daraxt shoshmay yechindi-yu...”	59
Oq xat	60
“Yer qa‘ridan...”	60
“Qoshing o‘smasini oqizdi...”	61
“Xomush yotar tepalar...”	62
Yo‘qolgan kitoblarga marsiya	63
Ona	64
Onam javobnomasi	67
“O‘zbekiston yoyib qulochin...”	68
“Kimga yetar yuragim ohi...”	69
“Quyosh quchog‘imizda...”	70
“Kelayotir tong ko‘karib...”	72
“Yo‘q...”	72
Xotira	73
Afandining anonimchiga javobi	75
Ko‘milgan hovuzlarga marsiya	77
Shahri Paykent	78
Omon Muxtorga	80
Qadimiy kuy	81
Buxoroning yoshi	83
Sayrob Panjobidagi daryo balig‘i	86
“Teraklarning uchlariga...”	87
Buxoro. Zilziladan so‘ng	88
“Oqqushginam...”	89
“Yuragim misoli Buxoro...”	90
Suhbat	91
“Seni sog‘inganimni...”	92
“Ibn Sinoga...”	93

Nasriddin Afandi suhbatlaridan.....	95
Onamni sog'inib.....	98
Hayrat Buxoriy.....	99
Shayx Boyazid Bastomiy so'zi.....	101
Qurbon Sharif Zafari.....	102
Zardo'z qizga.....	103
Eski Buxoro xalq qo'shiqlari.....	104
"Tushib kelding osmondan...".....	105
1917. Buxoroda tarqalgan gap.....	106
"Siymtan ular...".....	107
"Oy quyoshiga nazar etmadi...".....	108
"Oynalarni sindirdilar...".....	109
"Hotam – bitta...".....	110
"Taroqday ming til bilan...".....	111
"Suvdan nahr...".....	112
"Qiyiq bog'lab chiqaymi...".....	113
"O'zgarar vazir...".....	114
Buxorolik temirchi Aminbobo so'zi.....	115
"Uning qilgan gunohlari ko'p...".....	116
"Kuz ketadi turnalar...".....	117
"Kimlardir sig'indi...".....	117
"Charsillatar qamchisin.....	118
Onam vasiyati.....	118
"Raketalar uchun andoza...".....	119
"Buxoroning past ko'chalari...".....	119
"Baland kursi ustiga...".....	120
"Kuzning hidi ufurar...".....	120
Bibimga.....	121
Buxyenvald. 1986 yil.....	114

UO'K: 821.512.133-1(081)

KBK: 83.3(50'zb)

M 74

M 74 Sadriddin Salim BUXOROIY.

“Qadimiy kuy” [matn]. {she'rlar}/

Sadriddin Salim Buxoroiy. – T.: «Adabiyot»
nashriyoti, 2021. 104 – b.

Adabiy-badiiy nashr

SADRIDDIN SALIM BUXORIY

QADIMIY KUY

She'rlar

Muharrir: *Dilrabo Mingboyeva*

Badiiy muharrir: *Farrux Ermatov*

Sahifalovchi: *Azamat Qayumov*

Musahhih: *Dilfuza Mahmudova*

O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi

«ADABIYOT NASHRIYOTI» MCHJ

Nashriyot litsenziyasi: AI № AA 0043. 27.01.2021.

100129, Toshkent shahri, Markaz-15. 1/90.

 (+98) 128-30-04.

Bosishga 20.07.2021-yilda ruxsat etildi:

Ofset qog'oz. Qog'oz bichimi: 70x90 ¹/₃₂. Ofset bosma.

Shartli b.t. 3.75. Adadi: 2000 nusxa. Buyurtma №

“AZMIR NASHR PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

100200, Toshkent shahri, Adham Rahmat ko'chasi, 10-uy.